Litteratur

Doktorsavhandlingar i finansrätt hör inte precis till vanligheten i det här landet. Än sällsyntare är de, som renderar sina författare docentur. Nu har i alla fall en sådan raritet hamnat på boklådsdiskarna, nämligen Dag Helmers arbete: "Kringgående av skattelag. Studier i svensk och utländsk beskattningsrätt."

Författaren har ställt upp för sig en dubbel uppgift. Dels har han för svensk publik velat presentera ett utförligt referat av diskussionen kring ämnet, sådan den förts i andra länder med delvis betydligt mer invecklad skatterättsvetenskap än vår, dels har han i en bred studie av svensk lagstiftning och praxis sökt svaret på frågan, om man för den svenska skatterättens del kan tala om ett särskilt kringgåendeinstitut.

Bokens första avdelning är av särskilt intresse därigenom att i den presenteras en omfattande litteratur som till stor del är otillgänglig här i landet, och som i väsentliga delar inte heller torde ha varit bekant för de tidigare författare, som här behandlat kringgåendespörsmålet. Särskilt nu, då lagstiftning mot kringgående ligger i stöpsleven, blir framställningen i Helmers arbete säkerligen av direkt praktisk nytta.

För skatteintresserade i gemen torde emellertid den svenska avdelningen bjuda mest av intresse. Svaret på den uppställda frågan, om kringgående av skattelag kan sägas äga existens som ett speciellt institut i svensk beskattningsrätt, blir nekande. Helmers påvisar, hur de företeelser, vilka i Sverige aktualiserat diskussionen om 'skatterättsliga skentransaktioner", "skatteflykt" etc., i många fall låter sig behandlas med tillämpning av allmänna civilrättsliga regler — så t. ex. förtäckt utdelning, sammanblandning av gåva och köp, skenrättshandlingar och bulvanförhållanden. Att i dessa sammanhang orda om ett speciellt skatterättsligt kringgående begrepp blir enligt författaren närmast vilseledande.

För att hindra kringgående av sådant slag, som icke är åtkomligt med allmänna rättsregler, har i flera fall särskild lagstiftning tillgripits. Helmers behandlar i detta sammanhang sådana företeelser som gåvoskatt, utskiftningsskatt, ersättningsskatt, fondskatt och skatt på kapitalförsäkringar. Han visar med fylliga belägg ur förarbeten och praxis, hur beträffande dessa lagar det subjektiva rekvisitet, syftet, i den mån det alls uppställts, vilket alltid skett med stor tvekan, i praxis likväl kommit att avlösas av objektiva bedömningsnormer. Författaren har även beska ord att säga om det lättsinniga sätt, på vilket skattelagar stiftats på senare tid. Hans redogörelse för motivglidningen vid fondskattens tillkomst, där en lagstiftning, som från början tänkts som ett korrektiv mot Lundin-transaktionerna, kom att stegvis utvecklas till en tvångsvis genomförd strukturell förändring av företagsorganisationen av betydliga mått, är knapp men bitande.

Vissa specialbestämmelser i andra skattelagar anges även riktade mot kringgående. Särskild uppmärksamhet förtjänar här författarens utförliga studie av 7 § f) Sf, vars utformning han finner oklar och tekniskt olycklig. Rättfallsredogörelsen synes ge vid handen, att omständig-

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-16 17:22:09

heter vidkommande syftet med uppsplittring av avkastingsrätt och äganderätt måste antas ha haft utslagsgivande betydelse i många mål, trots att deras strängt personliga natur varit sådan, att de endast undantagsvis kan beräknas komma fram i en skatteprocess.

I ett avsnitt, som berör bestämmelsen i pkt 3 b anv. till 29 § KL påvisar Helmers, hur det där uppställda, subjektiva rekvisitet i praxis kommit att anses uppfyllt, så snart intressegemenskap föreligger. Intressant, ehuru väl kortfattat, är författarens resonemang om det bristfälliga genomförande av kontinuitetsprincipen, som karakteriserar gällande praxis vid bl. a. utskiftning av bolagstillgångar. Hans tes i denna del, som går ut på att utskiftande bolag borde beskattas för differens mellan utskiftade tillgångars saluvärde och skattemässiga restvärde i stället för att som nu moderbolag resp. aktieägare genom den föreskrivna justeringen av ingångsvärdet ned till utskiftande företagets skattemässiga restvärde kan bli beskattade för det senare bolagets uppsamlade reserver, hade emellertid fordrat en vidlyftigare bakgrund beträffande det skatterättsliga inkomstbegreppet. Men härför hade väl en annan bok behövts.

Även i en sådan bok hade f. ö. Helmers kapitel om skogsinkomsters beskattning prytt sin plats. I detta avsnitt visar han, hur Regeringsrättens praxis, som beträffande beskattningen vid överlåtelse av skog i samband med marken strikt följer den krokiga gränslinje lagstiftningen anvisar, beträffande avverkningsrätter i vissa fall synes ha tillgripit en extensiv lagtolkning. I den mån så skett skulle man emellertid ha att se förklaring härtill icke i något skatterättsligt kringgåendeinstitut utan snarare i en strävan till kontinuitet i skogsbeskattningen från avkastningssynpunkt, som tagit sig uttryck i en beskattning såsom privatuttag av genom gåva upplåtna avkastningsrätters värde. Om några "skentransaktioner" behövde för den skull icke vara fråga. — Helmers har med sin framställning i denna del, mer ingående än tidigare författare kartlagt detta dunkla rättsområde, om vilket han med rätta framhåller, att det är i behov av översyn. Tills denna skett, torde kapitlet komma att vara av betydande värde även för praktikanterna.

Beträffande Lundin-målen har Helmers vågat sig på en tolkning av RR:s praxis, som innebär, att det sista av dessa mål, 1953 ref. 10, icke skulle behöva strida mot utgången i målet 1951 ref. 8. En förklaring härtill skulle vara, att man i 1951 års mål haft att göra med överlåtelse till icke solvent köpare, varjämte säljaren förbehållit sig fullständig kontroll över samtliga fastighetsbolagets tillgångar. Köparebolagets medverkan i transaktionerna saknade därmed reellt innehåll. I 1953 års mål däremot hade köparens insolvens ej ifrågasatts. RR:s majoritet har i detta mål " icke funnit säljarens syfte med försäljningen äga betydelse för bedömandet. Att detta syfte omfattat en befrielse från en latent skatteskuld torde icke kunna ifrågasättas. I detta mål har RR sålunda avvisat ett skatterättsligt kringgåendebegrepp." Helmers uppfattning, att icke heller i 1951 års mål ett laborerande med något dylikt begrepp varit nödvändigt för att motivera RR:s utslag, varefter plenimålet icke inneburit någon svängning av praxis, är måhända en oförtjänt blomma till domstolen, men likväl intresseväckande, särskilt som ytterligare bevis för med vilken försiktighet man måste gå fram, när man ur Regeringsrättens praxis vill söka läsa

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-16 17:22:09

RIKSDAGEN

Vid vårriksdagen beslöts den skattesänkning, som tidigare omnämnts i häfte nr 5 s. 130 f., och uttagningsprocenten för tiden efter den 1 januari 1957 har bestämts till 100. Dessa beslut innebära en allmän sänkning av den *statliga inkomstskatten* från och med nämnda dag. Sänkningen innebär att marginalskatten för inkomster upp till 150.000 kronor med något mindre undantag minskar. Av den tabell, som intagits i häfte nr 5 framgår närmare effekten av sänkningen för olika inkomstlägen. I sammanhanget bör anmärkas, att *folkpensionsavgiften* höjts till maximum 250 resp. 500 kronor för ensamstående resp. äkta makar. Höjningen påverkar preliminärskatten för år 1957.

Skogsvårdsavgiften skall för i år utgå med oförändrat 1,5 promille.

Höstriksdagen har haft att taga ställning till några skattefrågor av stort allmänt intresse. Sålunda har ny taxeringsförordning, förordningar om investeringsavgift för år 1957 samt ang. omsättningsskatt å motorfordon beslutats.

Den nya taxeringsförordningen skall träda i tillämpning först vid *1958 års taxering,* varför ett referat av densamma får anstå. Emellertid har frågan om arbetsgivares uppgiftsskyldighet och därmed sammanhängande problem fått en lösning, som omedelbart skall beaktas.

Arbetsgivares uppgiftsskyldighet till ledning för *1957 års taxering* har begränsats. Genom tillägg till 33 § taxeringsförordningen har arbetsgivare befriats från skyldighet att uppgiva naturaförmåner till ett sammanlagt värde av 400 kronor

---

ut något kringgående- eller "skentransaktions"-institut.

Utrymmet har här endast medgivit några axplock ur Helmers digra framställning. Det kontroversiella ämnet ger anledning att förvänta, att boken kommer att stimulera den vetenskapliga diskussionen. Genom att författaren med ospard möda fullföljt sitt syfte att furnera denna diskussion med en utförlig redovisning och analys av lagstiftning och praxis på de stora områden, som berörs av ämnet, blir hans arbete även av största intresse för dem, som i praktiken sysslar med skattefrågorna. Almquist & Wiksell. Pris inb. kr. 44 : —.

Leif Mutén.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-16 17:22:09